

**Ægteskabsmønsteret for unge med indvandrerbaggrund:
Konsekvenser af ændringer i udlændingeloven i 2000 og 2002**

Marie Louise Schultz-Nielsen og Torben Tranæs

Rockwool Fondens Forskningsenhed

Juni 2009

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	2
2	Baggrund og tidligere studier	4
2.1	Baggrund.....	4
2.2	Tidligere studier	8
3	Data og metode	12
3.1	Data.....	12
3.2	Metode	12
4	Resultater af analysen	15
4.1	Udvikling i ægteskabsindgåelse	15
4.2	Kohortespecifikke effekter	20
4.3	Statistisk analyse	22
5	Hvem gifter indvanderne sig med?	26
6	Sammenligning med Sverige.....	28
6.1	Regler for familiesammenføring i Sverige.....	28
6.2	Udviklingen i indvanderes ægteskabsfrekvens i Danmark og Sverige	30
7	Konklusion.....	33
	Litteratur	36

1 Indledning

I de senere år er der indført en række stramninger i reglerne for familiesammenføring, der har haft omfattende konsekvenser for unge med indvandrerbaggrunds tilbøjelighed til at gifte sig. Pr. 31. maj 2000 indførte den daværende SR-regering det såkaldte "tilknytningskrav". Tilknytningskravet betyder, at en herboende person kun kan få sin udenlandske ægtefælle til Danmark, hvis parrets samlede tilknytning til Danmark er lige så stor som til et andet land. Siden er 24-års-reglen blevet indført som en del af VK-regeringens ændring af udlændingelovgivningen i 2002 og har fra sin ikrafttræden 1. juli 2002 været blandt de mest omdiskuterede regler i Danmark. Helt konkret betyder reglen, at man først kan blive familiesammenført til Danmark, når begge ægtefæller er fyldt 24 år. Samtidig strammes tilknytningskravet, så parrets samlede tilknytning til Danmark nu skal være *større* end tilknytningen til et andet land – et krav, der bortfalder, såfremt den herboende ægtefælle har haft dansk statsborgerskab eller haft lovligt ophold i Danmark i 28 år.¹

Formålet med 24-års-reglen og den samtidige stramning af tilknytningskravet var dels at begrænse antallet af familiesammenføringer, dels at forhindre tvangsægteskaber. Sidstnævnte blev begrundet med, at en udskydelse af giftermål, indtil den herboende er 24 år gammel, vil stille hende/ham bedre i forhold til at kunne modstå pres fra familien eller andre om at indgå et ægteskab mod sin vilje med en person fra udlandet. Dertil kommer, at undgåelse af tidlige ægteskaber blev anset for at have stor betydning for især kvinder med indvandrerbaggrunds deltagelse i uddannelse og på arbejdsmarkedet med dertil hørende bedre (og mindre omkostningsfyldt) integration til følge.

Hvorvidt 24-års-reglen har haft den ønskede effekt, debatteres fortsat. Hvad angår indsatsen for at stoppe tvangsægteskaber, skyldes det selvfølgelig, at tvangsægteskaber og/eller forsøg på at omgå 24-års-reglen kun vanskeligt kan dokumenteres. Meldinger fra ressourcpersoner med kontakt til især unge piger med indvandrerbaggrund (se eksempelvis Hilstrøm og Dahlgaard, 2007 og Sareen, 2007) indikerer, at 24-års-reglen i nogle tilfælde har hjulpet, men at forsøg på omgåelse forekommer, og at tvangsægteskaber fortsat indgås. Det vil

¹ Derudover stilles en række andre krav relateret til den herboende ægtefælles evne til at forsørge den udenlandske ægtefælle (se afsnit 2 for flere detaljer).

således være både vanskeligt og omkostningsfyldt at fastslå det præcise antal tvangsægteskaber, endsigse om der er sket en reduktion.

I forhold til en diskussion om, hvorvidt tilknytningskravet og 24-års-reglen har ført til en reduktion i det samlede antal af ægteskaber med personer bosiddende i udlandet og/eller ændringer i ægteskabsmønstrene for personer med indvandrerbaggrund, har de hidtidige analyser enten dækket en relativt kort periode og/eller ikke medtaget de ændringer i ægteskabsmønstre, der begyndte inden sommeren 2002, specielt i 2000 men også tidligere, og som må formodes stadig at påvirke personer med indvandrerbaggrund.

På den baggrund vil denne analyse klarlægge, hvordan antal ægteskaber blandt unge i alderen 18 til 23 år med indvandrerbaggrund er blevet påvirket af tilknytningskravet og 24-års-reglen. Resultaterne af analysen er interessante, fordi de dels kan vise, om stramningerne har haft den fra politisk hold ønskede effekt i forhold til én af de to centrale målsætninger, dels fordi ægteskabsmønstre har vist sig at have indflydelse på den chance, som unge med indvandrerbaggrund har for at gennemføre en uddannelse, begå sig på det danske arbejdsmarked og i det hele taget blive integreret i det danske samfund.

Analysen adskiller sig fra tidligere gennemførte analyser, idet den både er baseret på data fra en betydeligt længere periode, og der tages højde for bagvedliggende generelle udviklingstendenser i ægteskabsmønstre samt for potentielle effekter relateret til oprindelsesland samt alder. Derudover sammenlignes udviklingen i antal ægteskaber og ægteskabsmønstre blandt danske unge med indvandrerbaggrund med udviklingen blandt tilsvarende svenske unge med indvandrerbaggrund.

Rapporten er struktureret som følger: Efter denne korte indledning følger afsnit 2, der beskriver baggrunden for at indføre 24-års-reglen, stramningerne af tilknytningskravet samt andre relevante ændringer af udlændingelovgivningen samt allerede eksisterende analyser af 24-års-reglen. Herefter vil afsnit 3 beskrive de data, der ligger til grund for analysen samt den anvendte metode, hvorefter afsnit 4 præsenterer resultaterne af analysen. Derefter beskriver afsnit 5 en foreløbig analyse af, hvem personer med indvandrerbaggrund gifter sig med, mens afsnit 6 sammenligner antallet af ægteskaber i Danmark og Sverige. Endelig konkluderer og perspektiverer afsnit 7.

2 Baggrund og tidligere studier

Dette afsnit beskriver baggrunden og konteksten for indførelsen af tilknytningskravet og 24-års-reglen samt giver en mere detaljeret beskrivelse af de konkrete regler. Endelig gives en oversigt over tidligere studier af konsekvenserne af de indførte stramninger. Studier som først og fremmest omhandler indførelsen af 24-års-reglen.

2.1. Baggrund

Selvom regeringsskiftet i 2001 (jf. Nilas, 2009 samt Stenild og Martens, 2009) i høj grad satte en ny kurs inden for indvandrings- og integrationspolitikken, indtraf de første ændringer allerede to år forinden med vedtagelsen af den første samlede integrationslov i 1999.

Før 1999 stod Dansk Flygtningehjælp med hovedansvaret for integrationsindsatsen, der i hovedsagen rettede sig mod flygtninge og familiesammenførte til flygtninge. Målsætningen for det daværende 1½ år lange integrationsprogram var at opnå beskæftigelse eller videreuddannelse for flygtningene og deres familier. Der var imidlertid en række problemer, herunder en meget lav beskæftigelsesgrad blandt udlændinge, samt en verserende konflikt om, hvem der havde ansvaret for danskundervisningen (Stenild og Martens, 2009).

Vedtagelsen af den nye, samlede integrationslov i 1999 var således et brud med tidligere praksis og betød blandt andet, at der blev indført en tvungen fordeling af flygtninge til kommunerne, der overtog ansvaret fra Dansk Flygtningehjælp. Kommunerne fik i den forbindelse også ansvaret for at skaffe sprogundervisning, bolig og arbejde til flygtninge.

Derudover blev introduktionsprogrammet forlænget til 3 år, og omfanget blev fastsat til mindst 30 timer om ugen. Desuden blev integrationsprogrammet nu også tilbudt alle ikke-EU borgere, der ønskede det, og som ikke kunne finde beskæftigelse. Endelig blev en særlig introduktionsydelse til personer omfattet af førnævnte introduktionsprogrammer indført. Denne ydelse var som udgangspunkt betydeligt lavere end niveauet for kontanthjælp, hvilket var i strid med EU-reglerne, hvorfor niveauet blev ændret i 2000 således, at det kom på niveau med kontanthjælpen.

I 2000 indførte SR-regeringen derudover tilknytningskravet, der slog fast, at familiesammenføring alene var tilladt i situationer, hvor det

kommende (ægte)pars samlede tilknytning var lige så stor til Danmark som til det land, hvorfra den i udlandet bosiddende ægtefælle kom. Endelig nedsatte Indenrigsministeren i 2000 også en tænketank med henblik på at analysere og kvantificere de arbejdsmarkeds- og velfærdsrelaterede udfordringer ved indvandring og integration.²

Ved regeringsskiftet i 2001 overtog det nyetablerede Ministerium for Flygtninge, Indvandrere og Integration tænketanken og kunne således kort efter præsentere beregninger og analyser. Her fandt man blandt andet, at det forhold, at indvandrere i gennemsnit havde ringere arbejdsmarkeds kvalifikationer end danskerne, kostede staten 25-30 milliarder kr. årligt, og at halvdelen af alle kontanthjælpsmodtagere i 2030, i fravær af indgreb, ville være indvandrere eller efterkommere af indvandrere (Kærgård, 2009). Den lave beskæftigelse blandt personer med indvandrerbaggrund blev sammenholdt med det meget høje antal familiesammenføringer opfattet som en trussel mod velfærdssamfundets fortsatte eksistens.

På den baggrund annoncerede VK-regeringen i januar 2002 en række markante ændringer af indvandrerlovgivningen. Ændringer der primært rettede sig mod at begrænse antallet af udlændinge, der kom til Danmark via familiesammenføringer. En reduktion af antallet af nye flygtninge og indvandrere blev derudover fremhævet som en måde, hvorpå man kunne sikre de nødvendige ressourcer til integrationen af de udlændinge, der allerede var i landet (Stenild og Martens, 2009). Ændringerne på flygtninge- og indvandrerområdet, som er indgående beskrevet i Christensen m. fl. (2006), indebar blandt andet:

Stramninger på kontanthjælpsområdet, herunder at indvandrere, der kom til Danmark efter 1. juli 2002, først er berettiget til kontanthjælp, når de har opholdt sig i Danmark i mindst syv af de sidste otte år. Indtil da er de alene berettiget til starthjælp, der ligger under niveauet for kontanthjælp. Starthjælp gives således til udlændinge fra lande uden for Norden og EU som har færdiggjort deres introduktionsprogram, samt til andre personer (også danskere), der ikke har opholdt sig i Danmark i længere tid. Udlændinge fra lande uden for Norden og EU, som kommer til Danmark som eksempelvis flygtninge, og som

² Forløberen for denne tænketank var blandt andet Økonomi- og Erhvervsministeriets beregninger fra 1997 samt de opfølgende analyser fra Rockwool Fondens Forskningsenhed. Se Vestergaard (2008) for en gennemgang af baggrunden.

endnu ikke har gennemført deres introduktionsprogram, kan få introduktionsydelse (samme niveau som starthjælp) de første 3 år af deres ophold i Danmark. Formålet med disse ændringer var at motivere personer med indvandrer- og flygtningebaggrund til at søge beskæftigelse.

Stramninger på flygtninge og asylområdet, herunder afskaffelse af "de facto"³ flygtningebegrebet, en skærpelse af kravene til opnåelse af permanent opholdstilladelse samt skrapere regler for afviste asylansøgere.

Stramninger af reglerne for familiesammenføring, hvor betingelserne for at få en ægtefælle eller sambo⁴ bosat i udlandet til Danmark blev skærpet. Det indebar et krav om, at både den herboende og den udenlandske ægtefælle skal være fyldt 24 år, og at den samlede tilknytning til Danmark (blandt andet målt som antal år bosat i landet)⁵ skal være større end tilknytningen til det andet land. Dette repræsenterede en stramning ift. de gældende regler, som var blevet indført i 2000, idet tilknytningen til Danmark ifølge disse blot skulle være mindst lige så stor som til det andet land.

Derudover blev der stillet krav om, at den herboende ægtefælle skal stille en bankgaranti på 50.000 kr.⁶, skal råde over en passende⁷ bolig, og skal kunne forsørge den udenlandske ægtefælle – sidstnævnte indebar et krav om, at den herboende ægtefælle ikke må have modtaget offentlig hjælp til forsørgelse inden for det seneste år. Reglerne havde dels til hensigt at begrænse antallet af familiesammenføringer, dels at styrke indsatsen mod tvangsægteskaber.

³ Herefter er det alene muligt for asylansøgere at opnå opholdstilladelse, hvis de efter internationale konventioner har krav på beskyttelse (Krüger Andreasen og Muxoll Wi-berg, 2003). I den forbindelse skal det bemærkes, at i hvert fald en del af de tidligere de facto flygtninge også ville have opnået flygtningestatus under de nye regler.

⁴ Krav er, at ansøger og hans/hendes udenlandske sambo skal have boet sammen i mindst 1½ år.

⁵ Ud over det antal år, ægtefællerne har opholdt sig i henholdsvis Danmark og ægtefæl- lens hjemland, ser man på: Hvor stor tilknytning ægtefællerne har til arbejdsmarkedet i de respektive lande, hvor mange familiemedlemmer ægtefællerne har i de respektive lande, hvor lang en uddannelse ægtefællerne har i de respektive lande, samt hvilket sprog ægtefællerne taler sammen.

⁶ Beløbet reguleres med satsreguleringsprocenten en gang årligt den 1. januar. I 2009 er beløbet 56.512 kr.

⁷ En "passende bolig" indeholder enten et rum for hver to personer eller 20 kvadratme- ter per person. Derudover skal den herboende ægtefælle have rådighed over boligen i minimum 3 år.

Især 24-års-reglen skabte betydelig politisk og offentlig diskussion, ligesom en række internationale institutioner kritiserede den danske regering (se nedenfor). Regeringen⁸ har imidlertid fastholdt 24-års-reglen og har ved gentagne lejligheder (se eksempelvis: Nielsen, 2006 og Haarder, 2009) fremhævet de positive konsekvenser af denne.

Selvom Udlændingeloven af 2002 (jf. Nilas, 2009) i høj grad udstak kursen for dansk indvandrings- og integrationspolitik, har der været en række tilføjelser og ændringer gennem årene, herunder:

I 2003 blev 28-års-reglen vedtaget. Her blev det fastslået, at tilknytningskravet bortfalder, såfremt den herboende ægtefælle har haft dansk statsborgerskab eller haft lovligt ophold i Danmark i 28 år.⁹ Loven trådte i kraft 1. januar 2004.

I 2004 blev der også indført et loft over den samlede hjælp i form af kontanthjælp, starthjælp, introduktionsydelse og boligstøtte. Samtidig blev integrationsloven ændret, således at det blev understreget, at det endelige mål er, at indvandrere skal blive selvforsørgende via *beskæftigelse*. Derudover blev omfanget af introduktionsprogrammet øget fra "mindst 30 timer" til "mindst 37 timer inkl. forberedelse", og der blev indført en kontant præmie til kommunen, når indvandrerens opnåede de fastsatte målsætninger for henholdsvis danskundervisning (præmie på 20.000 kr.) og beskæftigelse (præmie på 30.000 kr.).

I 2005 blev kontrol- og strafforanstaltninger ved uberettiget modtagelse af hjælp strammet op, og danskundervisningen af udlændinge blev styrket og fremrykket.

I 2006 blev der indført en obligatorisk integrationskontrakt samt en ligeledes obligatorisk erklæring om integration og aktivt medborgerskab i det danske samfund. Tildelingen af en tidsubegrænset opholdstilladelse blev således gjort betinget af, at udlændingen havde underskrevet såvel integrationskontrakten som erklæringen om integration og aktivt statsborgerskab. Derudover blev der, som et led i den såkaldte velfærdsaftale, indført en ny ordning med mulighed for

⁸ I 2005 valgte Socialdemokraterne også at støtte 24-års-reglen.

⁹ Herudover blev forsørgelseskravet udbredt til også at omfatte familiesammenføring for nordiske statsborgere.

løntilskud ved ansættelse i private virksomheder, ligesom kommunerne fik mulighed for at tilbyde aktivering til personer, der ikke modtager offentlig forsørgelse.

I 2008 betød EF-domstolens afgørelse i Metock-sagen, at et EU-land ikke kan stille krav om, at ægtefællen til en EU-borger, der ansøger om familiesammenføring, har haft forudgående lovligt ophold i et andet EU/EØS-land eller Schweiz. Det betyder, at det forhold, at ægtefællen, der ønskes familiesammenført med eksempelvis en person med opholdstilladelse i Danmark, ikke forud har haft lovligt ophold i noget EU-land, ikke må have betydning for, om familiesammenføring kan opnås eller ej.

Samlet set er reglerne for indvandring og opnåelse af dansk statsborgerskab løbende blevet strammet fra 1999. Formålet har været at sikre, at ressourcestærke indvandrere har størst mulighed for at komme til landet og senere opnå dansk statsborgerskab, mens de mindre ressourcestærkes adgang begrænses (Stenild og Martens, 2009).

2.2 Tidligere studier af 24-års-reglen mv.

De eksisterende studier af konsekvenserne af stramningerne i familiesammenføringsreglerne har først og fremmest haft fokus på ændringerne i 2002 og især indførelsen af 24-års-reglen. Allerede et år efter vedtagelsen af VK-regeringens udlændingeudspil "En ny udlændingepolitik" analyserede Andersen og Pedersen (2003), om stramningen af udlændingeloven havde ført til ændringer i indvandreres og efterkommeres ægteskabsmønstre. Andersen og Pedersens analyse er baseret på en sammenligning af ægteskabsmønstre før og efter lovændringen, hvor situationen efter ændringen er repræsenteret ved data fra andet halvår af 2002, idet det udnyttes, at ændringen af loven trådte i kraft den 1. juli 2002.

Andersen og Pedersen (2003) finder, at der er sket store ændringer i ægteskabsmønstrene blandt herboende udlændinge fra mindre udviklede lande. Fra første til andet halvår af 2002 faldt antallet af indvandrere og efterkommere fra mindre udviklede lande, der blev gift med en person bosat i udlandet, således fra 2.083 til 289. Ændringerne omfatter imidlertid både personer over og under 24 år, hvilket Andersen og Pedersen (2003) fortolker som en konsekvens af de andre (skærpede) krav til familiesammenføring.

Andersen og Pedersen bemærker imidlertid også, at den forholdsvis begrænsede periode efter ændringen samt det forhold, at ægteskabsmønstre generelt synes at være under forandring, gør det vanskeligt med sikkerhed at fastslå, at de observerede ændringer skyldes 24-års-reglen. Hertil kommer, at Andersen og Pedersen (2003) hverken tager højde for sammensætningseffekter eller underkaster data en nærmere analyse med henblik på at afdække, om de observerede ændringer er statistisk signifikante. Endelig dækker undersøgelsen en periode, hvor det kan forventes, at eventuelle annonceringseffekter har spillet en rolle. VK-regeringens ønske om at begrænse antallet af familiesammenføringer blev således annonceret i januar 2002, mens den endelige lovgivning på området først blev vedtaget 1. juli 2002. På den baggrund vil det ikke overraske, såfremt antallet af ægteskaber med udlændinge og efterfølgende ansøgninger om familiesammenføring var særligt højt i det første halvår af 2002.

I løbet af 2004-05 udkom en række studier, der især fokuserede på de menneskeretslige dimensioner af udlændingeloven, herunder i særdeleshed af 24-års-reglen. Således konkluderede Institut for Menneskerettigheder (IMR, 2004), FN's komité for økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (CESCR, 2004) og Europarådet (Europarådet, 2004) alle, at 24-års-reglen er i strid med internationale konventioner. I alle tilfælde tilbageviste den danske regering kritikken og afviste at fjerne eller ændre 24-års-reglen, der af regeringen blev vurderet som værende på den sikre side af internationale love og konventioner. Institut for Menneskerettigheder reviderede efterfølgende deres opfattelse (IMR, 2005), idet det vurderes, at selve 24-års-reglen ikke er i strid med internationale konventioner, mens det dog fastholdes, at administrationen af denne sammenholdt med det skærpede tilknytningskrav kan være i strid med de internationale konventioner.

Analysen af Skyt Nielsen, Smith og Celikaksoy (2007) fokuserer på konsekvenserne af 24-års-reglen for de unges uddannelsesadfærd frem for dens juridiske og retslige grundlag. Grundtesen i denne analyse er, at indførelsen af 24-års-reglen kan have positive konsekvenser for de muligheder, som unge mennesker med indvandrerbaggrund har for at gennemføre en uddannelse, idet de ikke længere i samme omfang bliver tvunget til at afbryde et uddannelsesforløb for at forsørge en (udenlandsk) ægtefælle.

På baggrund af data fra perioden 2000–2004¹⁰ finder Skyt Nielsen m.fl., at 24-års-reglen har haft en dramatisk effekt på ægteskabsmønstrene blandt unge mennesker med indvandrerbaggrund, idet andelen af 18-24-årige mænd, der bliver gift i løbet af et år efter indførelsen af loven, falder fra 6 til 2 pct. Det tilsvarende fald for unge kvinder er fra 12 til 4 pct. – en udvikling Skyt Nielsen m.fl. stort set tilskriver (eng: "almost entirely explained by") 24-års-reglen.

I forhold til konsekvenserne af 24-års-reglen for uddannelsesniveaueet for unge med indvandrerbaggrund finder Skyt Nielsen m.fl., at andelen af unge mænd, der vælger at afslutte deres uddannelsesforløb efter folkeskolen, falder markant (20 pct. færre) og signifikant, mens en tilsvarende signifikant effekt ikke kan findes for unge kvinder. Undtagelsen er de tyrkiske kvinder og de helt unge 18-19-årige indvandrerkvinder, hvor mønstret fra mændene gentages: Flere bliver i uddannelsessystemet i takt med, at de gifter sig senere. Ovennævnte delresultat afspejler en anden generel konklusion fra analysen: At der er betydelige forskelle på tværs af oprindelseslande for såvel indvandrere som deres efterkommere – måske ikke overraskende er effekten af hjemlandet stadig markant efter flere år i Danmark.

Skyt Nielsen m.fl. fortolker resultaterne som et udtryk for, at unge nygifte mænd med indvandrerbaggrund har forladt uddannelsessystemet for at forsørge deres familiesammenførte ægtefælle, mens kvinderne ikke ændrer deres uddannelsesmønster, idet deres ægteskabs- og uddannelsesadfærd "ser ud til at blive styret af helt andre forhold, herunder deres familiemæssige baggrund".

I forhold til analysen i denne note dækker data hos Skyt Nielsen m.fl. en forholdsvis begrænset periode, hvor det kan være vanskeligt at se hele effekten af ændringerne. En stor del af de 18-24-årige i 2004 vil således have været i den giftedygtige alder i en periode uden 24-årsregel, hvorfor de eventuelt allerede er blevet gift med en person bosiddende i udlandet.

Fokus i analysen af Skyt Nielsen m.fl. er imidlertid også rettet mod den umiddelbare ændring i gifte- og uddannelsesadfærd ved 24-års-

¹⁰ Data fra 2002 analyseres ikke, idet reglen efter annoncering den 17. januar 2002 blev implementeret 1. juli 2002, hvilket som nævnt tidligere kan have medført fremrykning af eventuelt allerede planlagte ægteskaber til det første halvår af 2002. For at minimere indflydelse fra eventuelle annonceringseffekter vælger Skyt Nielsen m.fl. således at se bort fra data fra 2002 i analysen.

reglens indførelse, mens de langsigtede ændringer i ægteskabsmønstret og indførelsen af tilknytningskravet kun indirekte behandles.¹¹

Sammenfattende er der således endnu ikke gennemført en analyse af konsekvenserne for unge indvandreres giftermål af tilknytningskravet og 24-års-reglen, der dækker en tilstrækkelig lang periode til at kunne analysere den samlede effekt af reformerne, og som både tager hensyn til, at tilknytningskravet bliver indført allerede i 2000, og til eksisterende trends inden for ægteskabsmønstre og sammensætnings effekter i forhold til såvel oprindelsesland som alder.

¹¹ Effekten på uddannelse er defineret som ændringen i frafald efter folkeskolen. Som et led i følsomhedsanalyserne gennemfører Skyt Nielsen m.fl. (2007) en tilsvarende analyse, hvor mål-variablen er frafald efter gymnasiet. Her finder de, at 24-års-reglen har en betydelig og signifikant effekt på kvinders uddannelse, mens den tilsvarende effekt blandt mænd er lille og insignifikant.

3 Data og metode

Dette afsnit beskriver de anvendte data og analysemetoden, herunder datakilder og de antagelser, der ligger til grund for analysen.

3.1. Data

Analysen er baseret på data fra Danmark Statistik. Disse omfatter statistik for alle personer registreret i Danmark – asylansøgere undtaget og dækker perioden fra 1997 til 2008. For hvert år i den betragtede periode registreres der 1. januar oplysninger om den enkelte statsborger, herunder oplysninger om alder, civilstatus, familieforhold mv.

Analysen afgrænses til at omfatte ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der ved ankomst til Danmark var under 15 år, og som herefter har været bosat i Danmark i mere end to år. Disse indvandrere betragtes, mens de er i alderen 18 til 23 år. For at kunne beskrive indvandrerens baggrund inddrages informationer om deres families oprindelsesland samt oplysninger om forældrenes uddannelsesmæssige baggrund og deres tilknytning til det danske arbejdsmarked. Denne information indsamles på det tidspunkt, hvor den betragtede respondent er 15 år.

Efter afgrænsningen til alene at betragte 18-23-årige, ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der kom til landet inden de fyldte 15, fås en stikprøve på 211.091 observationer. Disse fordeler sig med cirka 11.000 personer observeret i startåret (1997), hvorefter de stiger med cirka 8 pct. om året, indtil godt 25.000 personer observeres i 2008.

3.2. Metode

I forhold til at estimere den effekt, 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet har haft på antallet af ægteskaber blandt unge med indvandrerbaggrund, bør der tages højde for, at ægteskabsfrekvensen vil:

- Variere i forhold til baggrund. Især synes ægteskabsmønstret blandt indvandrere med tyrkisk baggrund at skille sig ud.

- Ændre sig over tid. Data fra perioden inden indførelsen af og stramningen af tilknytningskravet indikerer således en gradvis ændring blandt unge med indvandrerbaggrund – et skift, der kan tolkes som en langsom og gradvis tilnærmelse til danske ægteskabsmønstre. Dertil kommer, at der med den ændrede politik på området introduceres to data-brud, hvilket gør det sværere at analysere spørgsmålet.
- Afhænge af den enkeltes alder. Betragtes eksempelvis aldersgruppen mellem 18 og 23 år, synes det oplagt, at den enkeltes sandsynlighed for at blive gift afhænger meget af, om man er 18 eller 23 år gammel.

Nogle af disse forhold er illustreret i resultatafsnittet, der følger efter dette afsnit. Såfremt analysen ikke tager højde for ovennævnte mulige kilder til variation, vil det ikke være muligt at foretage en retvisende estimation af effekten af tilknytningskravet og 24-års-reglen. F.eks. ville en ændring i sammensætning af gruppen af unge indvandrere i retning af, at flere kommer fra hjem med højtuddannede forældre, i sig selv give anledning til en lavere andel, der gifter sig tidligt. Denne effekt skal dog ikke tilskrives hverken tilknytningskravet eller 24-års-reglen. Ved at tage højde for en sådan mulig udvikling, kan analysen bedst muligt isolere effekten af stramningen i udlændingeloven.

Hvad angår behandlingen af ændringer i antallet af ægteskaber og ægteskabsmønstre, der er uafhængige af tilknytningskravet og 24-års-reglen, er det særdeles afgørende for analysens resultat, at disse adresseres på en grundig måde. For nogle kohorter forholder det sig således, at i nogle af de år, der er observationer fra, har de været dækket af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet, mens de ikke har været dækket af dem i andre år. For at kunne beregne effekten af reglen på disse kohorters ægteskabsmønstre, er det nødvendigt at antage noget om, hvorledes kohortens ægteskabsfrekvens ville have været, hvis ikke den havde været påvirket af disse regler. Ved beregningen af effekterne antages det således, at en kohorte ville have haft den samme vækst i andelen af gifte fra et år til det næste, som den foregående kohorte, der ikke var ramt af 24-års-reglen mv., havde. Effekten af 24-års-reglen mv. kan herefter gøres op ved at trække den estimerede udvikling i ægteskabsmønstret fra den rent faktisk observerede.

Endelig tager analysen højde for den variation i ægteskabsfrekvens og -mønstre, der skyldes den enkeltes alder ved at estimere ægteskabsmønstret for hver kohorte for sig.

Samlet set er analysen derfor i stand til at tage højde for en række af de forhold, der påvirker ægteskabsfrekvensen. Der tages højde for sammensætningen af gruppen af unge indvandrere med hensyn til en række baggrundskarakteristika, ligesom der også tages højde for, at ikke hele ændringen i indvandrernes ægteskabsmønstre efter 2000 og 2002 kan tilskrives tilknytningskravet og 24-års-reglen, fordi der allerede inden reglernes indførelse for nogle indvandrergupper var et trendmæssigt fald i andelen af unge indvandrere, der giftede sig.

4 Resultater af analysen

Dette afsnit indeholder en præsentation af resultaterne af den empiriske analyse af effekten af tilknytningskravet fra 2000 og 24-årsreglen og stramningen af tilknytningskravet i 2002 på ægteskabsfrekvensen for unge med ikke-vestlig indvandrerbaggrund.

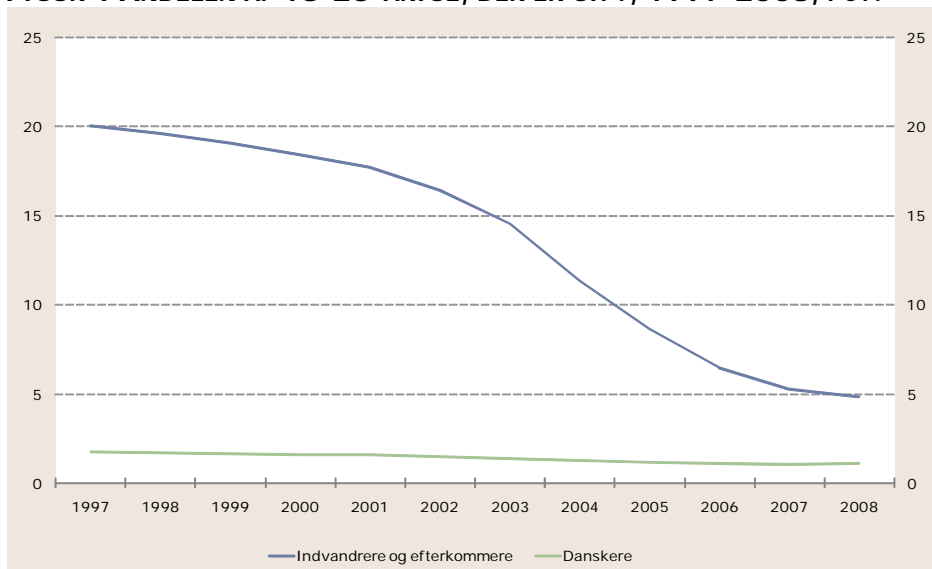
Effekterne af 24-års-reglen mv. vil i dette afsnit, som det også blev nævnt i foregående afsnit, udelukkende blive målt ved ændringen i ægteskabsmønstre. Af datamæssige årsager vil vi desuden i hovedsagen se på effekten på de 18-23-årige. Ved tidspunktet for udførelsen af beregningerne i foråret 2009, forelå data fra Danmarks Statistiks registre kun frem til 2008. Det betyder, at de personer, der var 18 år pr. 1. januar 2003, ved udløbet af dataperioden kun netop er fyldt 23 år. Det kan derfor ikke med det nuværende datamateriale lade sig gøre at foretage en samlet analyse af, hvilken ændring af ægteskabshyppigheden indførelsen af tilknytningskravet og 24-års-reglen har medført for personer over 24 år. Beregninger for de første 24-28-årige, hvoraf de fleste kun har været berørt af reformerne en del af deres voksenliv, tyder dog på, at selvom de ikke (længere) er omfattet af 24-års-reglen, så er deres ægteskabsmønster præget af tilknytningskravet.

4.1. Udvikling i ægteskabsindgåelse

Vi indleder med at se på den aggregerede udvikling i ægteskabsindgåelse for gruppen. FIGUR 1 viser andelen af de 18-23-årige, der er gift over perioden 1997-2008. Årstallene refererer til 1. januar det pågældende år. Der er tydeligvis sket et voldsomt fald i andelen af gifte indvandrere i denne aldersgruppe, idet 5 pct. var gift i 2008, hvorimod der var 20 pct. gifte i 1997. Når der sammenlignes med danskere, ses det, at andelen af unge ikke-vestlige indvandrere, der er gift, er betydeligt større end den tilsvarende for danskere – under 2 pct. af danske unge mellem 18 og 23 år er gift.

FIGUR 2 viser andelen af nygifte 18-23-årige og 24-30-årige ikke-vestlige indvandrere i perioden 1997-2008. Andelen af nygifte skal her forstås som den andel af de personer i populationen, der var gifte ved indgangen til året, men som var ugifte et år tidligere. De nygifte i 2003 er således gift i løbet af 2002.

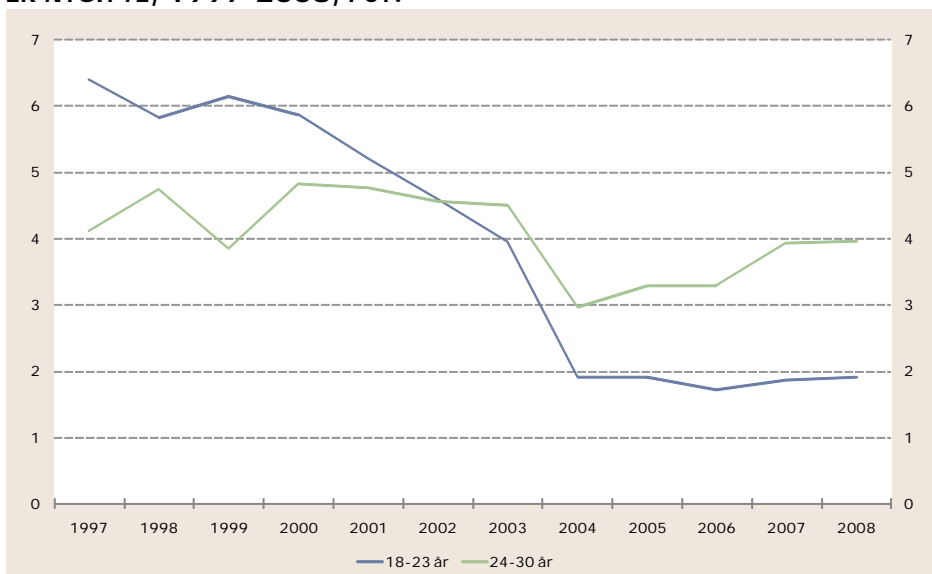
FIGUR 1 ANDELEN AF 18-23-ÅRIGE, DER ER GIFT, 1997-2008, PCT.

Anm.: Populationen er danskere samt ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 år og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed

FIGUR 2 ANDELEN AF 18-23-ÅRIGE OG 24-30-ÅRIGE INDVANDRERE, DER ER NYGIFTE, 1997-2008, PCT.

Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 år og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed

Figuren viser, at andelen af de ugifte, der blev gift i løbet af et år, faldt fra ca. 6 pct. i 1998-2000 til ca. 2 pct. i 2004 blandt de 18-23-årige. For de 24-30-årige var andelen stort set konstant frem til 1. januar 2003, hvor de nygifte udgør 4,5 pct. af de 24-30-årige. I 2004

falder andelen af nygifte til 3 pct., hvorefter der igen begynder at ske en stigning, sådan at andelen af nygifte ved periodens slutning er steget til 4 pct. Endvidere er det interessant i figuren, at andelen af nygifte i starten af den viste periode er højere i den yngste aldersgruppe end i den ældre aldersgruppe, hvilket indikerer, at de fleste indvandrere i begyndelsen af perioden blev gift, mens de var under 24 år. I slutningen af perioden er situationen omvendt, således at andelen af nygifte for 24-30-årige er større end den er for 18-23-årige. Denne udvikling tyder på, at der er sket et skift, sådan at flere nu bliver gift, når de er ældre end 24.

Derudover antyder figuren tilstedeværelsen af to faktorer, der skal indgå i den nærmere identifikation af effekterne af tilknytningskravet og 24-års-reglen:

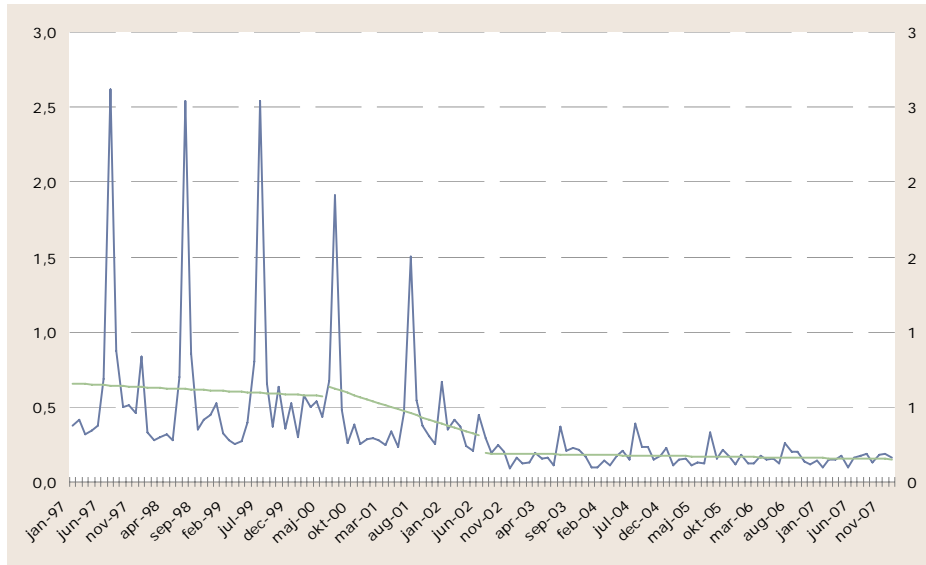
1. Der var allerede inden indførelsen af tilknytningskravet og 24-års-reglen en faldende tendens blandt andelen af 18-23-årige med indvandrerbaggrund, der blev gift. Eftersom der ikke er nogen grund til at antage, at denne tendens forsvinder, endsi-ge aftager ved indførelsen af de strammere familiesammenfø-ringsregler, kan den samlede udvikling over perioden ikke ale-ne tilskrives denne ændring. Det er nødvendigt at tage de sammensætningseffekter og/eller ændrede vaner og skikke blandt indvandrerfamilier, der skaber førnævnte tendens, med i betragtning.
2. Der er sket et yderligere fald i andelen af 18-23-årige med indvandrerbaggrund, der gifter sig, efter indførelsen af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet. Dette fald i 2003-2004 kan formentlig tilskrives ændringerne, og denne effekt vil blive nærmere belyst i det efterfølgende.

Ser vi nærmere på de 18-23-åriges ægteskabsfrekvens i perioden, fremkommer billederne i FIGUR 3 og FIGUR 4, der viser andelen af nygifte indvandrere og danskere mellem 18 og 23 år i pct. af antallet af ugifte året før. Tallene i FIGUR 3 er baseret på månedstal, mens FIGUR 4 viser de samlede kvartalsdata. Dermed viser de "toppe", der forekommer i midten af hvert år, at det – som forventet – er mest ud-bredt at blive gift om sommeren.¹² Kurverne i figurerne og de under-

¹² Tallene i figuren er opgjort sådan, at kvartalerne er lidt anderledes end sædvanligt. 1. kvartal dækker således december (året før), januar og februar, og de efterfølgende kvartaler er defineret

liggende tal viser, at tendensen til at blive gift om sommeren, er faldet igennem perioden for indvandrere.

FIGUR 3 NYGIFTE SOM ANDEL AF UGIFTE ÅRET FØR, 18-23-ÅRIGE MED IKKE-VESTLIG INDVANDRERBAGGRUND (MÅNEDSDATA), PCT.

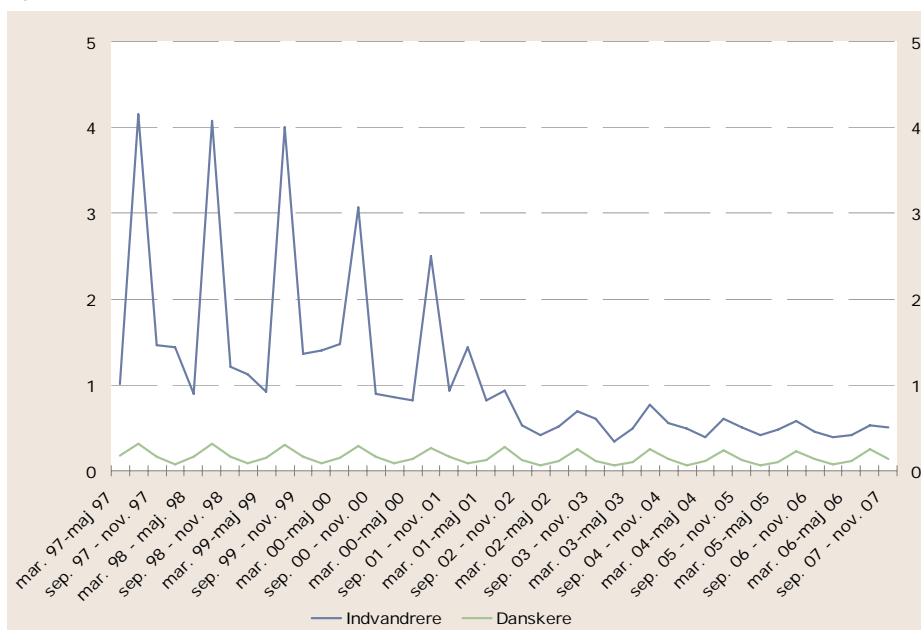
Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 år og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3.
Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Selvom en baggrund med store kvartalsmæssige udsving gør det vanskeligt at identificere en trend, bekræfter figurerne overordnet indikationerne fra det foregående. De tre indsatte trendlinjer i FIGUR 3 viser således den trendmæssige udvikling i andelen af nygifte i perioderne januar 1997-maj 2000, juni 2000-juni 2002 og juli 2002-december 2007.

Den første trendlinje bekræfter, at der var tale om en faldende tendens i andelen af nygifte allerede i perioden før 2000, hvor der endnu ikke var indført begrænsninger i mulighederne for familiesammenføring. Fra efteråret 2000 til medio 2002 var der et klart fald i andelen af nygifte, hvilket tidsmæssigt falder sammen med indførelsen af tilknytningskravet.

tilsvarende. Denne definition er anvendt for bedst muligt at illustrere effekten med mange giftermål om sommeren, idet månederne juni, juli og august ved denne definition kommer i samme kvartal.

FIGUR 4 NYGIFTE SOM ANDEL AF UGIFTE ÅRET FØR, 18-23-ÅRIGE MED IKKE-VESTLIG INDVANDRERBAGGRUND OG DANSKERE (KVARTALSDATA), PCT.

Anm.: Populationen er danskere, ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 år og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed

Endelig er der et betragteligt fald efter indførelsen af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet i 2002, hvorefter andelen af nygifte 18-23-årige indvandrere stort set har holdt sig på et konstant niveau.

Sammenligningen med danskere i FIGUR 4 viser som ventet, at andelen af nygifte er langt mindre for danskere end for unge med indvandrerbaggrund – dette kunne jo også ses i den samlede ægteskabsfrekvens ovenfor.

De præsenterede figurer viser således, at indførelsen af såvel tilknytningskravet i 2000, som 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet i 2002 ser ud til at have haft afgørende indflydelse på andelen af nygifte. Det fremgår imidlertid også, at man nødvendigvis må tage hensyn til, at der allerede inden indførelsen af reglen var en igangværende udvikling, der medførte, at en stadig lavere andel af unge 18-23-årige med indvandrerbaggrund blev gift.

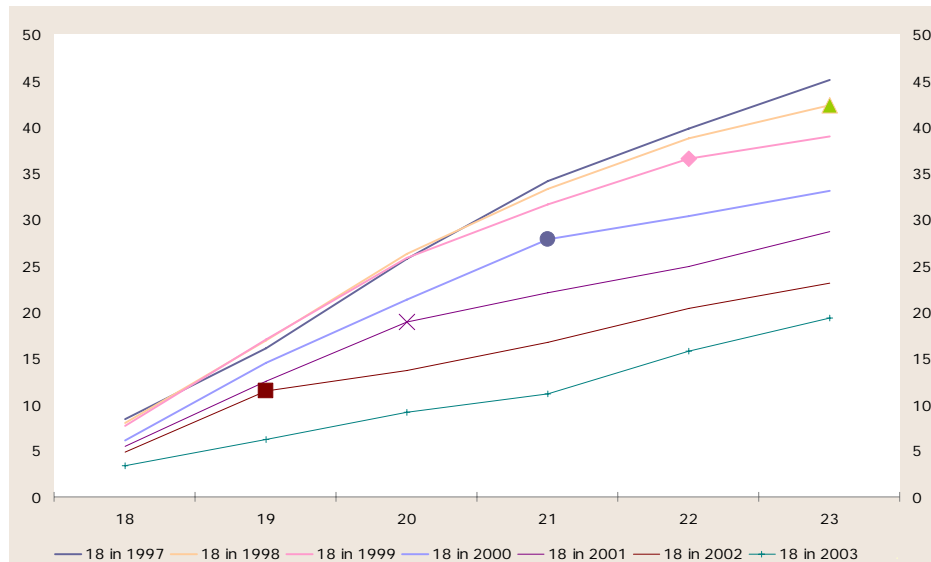
4.2. Kohortespecifikke effekter

Nu kigger vi nærmere på betydningen af alder og kohorte for effekterne på ægteskabsmønstrene.

FIGUR 5 og FIGUR 6 viser udviklingen i andelen af en kohorte unge kvinder og mænd, der er blevet gift i årene efter 1997. En kohorte er i denne sammenhæng defineret som den gruppe af unge mænd/kvinder, der var 18 år gamle i et givet år i perioden 1997-2003. Kurverne i figurene viser således, hvor stor en andel af de unge, der var 18 år i et givet år, der er blevet gift i årene efter. Som ventet er det en meget lille andel, der er gift som 18-årige, mens andelen af 23-årige, der er gift, er vokset til mellem 19 og 45 pct. for kvinder (FIGUR 5) og mellem 7 og 24 pct. for mænd (FIGUR 6).

Tidspunktet, hvor hver kohorte bliver ramt af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet, er i figurene vist med en stor markør. Når man ser nærmere på figurene, er det tydeligt, at der over tid er et fald i andelen af gifte 18-23-årige, der er uafhængigt af 24-års-reglen mv. Kurven for det efterfølgende års kohorte ligger således hele tiden under den for det foregående års kohorte.

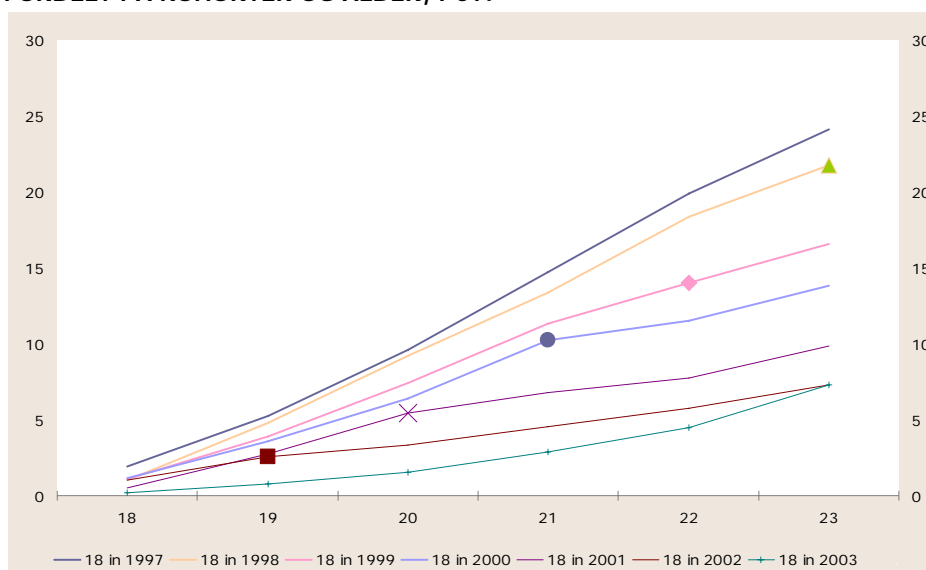
FIGUR 5 ANDELEN AF KVINDER MED INDVANDRETBAGGRUND, DER ER GIFT FORDELT PÅ KOHORTER OG ALDER, PCT.

Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed

FIGUR 6 ANDELEN AF MÆND MED INDVANDRERBAGGRUND, DER ER GIFT FORDELT PÅ KOHORTER OG ALDER, PCT.

Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3.
 Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed

For kvinder (FIGUR 5) ses det endvidere tydeligt, at der er en ændring i kurvernes hældning på det tidspunkt, hvor kohorten påvirkes af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet. F.eks. kan man for de kohorter, der var 18 år i 2000 og 2001, tydeligt se, at der indtil reformen var en stigningstakt i andelen, der var gift, der tilnærmelsesvis er lig den for de foregående årgange. I perioden efter reformen er stigningstakten derimod betydeligt mindre, hvilket indikerer en effekt af ændringen af udlændingeloven i 2002.

Også for mænd (FIGUR 6) genfindes dette mønster om end lidt mindre klart end for kvinderne. Effekten ses måske tydeligst for de kohorter, der var 18 år i 2000-2002. For disse årgange er væksten i andelen, der er gift, betydeligt mindre i årene efter 24-års-reglens indførelse end før.

Indtil nu er de unge med indvandrerbaggrund blevet behandlet som en homogen gruppe, hvilket åbenlyst er problematisk givet de store forskelle i indvandreres kulturelle og sociale baggrund samt ikke mindst betydelige forskelle i uddannelsesniveau og tradition for ægteskab. En nærmere analyse må således søge at tage disse faktorer med i betragtning for at kunne identificere den samlede effekt af 24-

års-reglen og stramningen af tilknytningskravet. Dette er, hvad næste afsnit vil gøre.

4.3. Statistisk analyse

Der findes en række effekter, der har indflydelse på ægteskabsfrekvensen, ud over de allerede nævnte. Rockwool Fondens Forskningsenhed har derfor udført en statistisk analyse, der estimerer sandsynligheden for, at en given indvanderer eller efterkommer er gift på baggrund af en række karakteristika. Sidstnævnte er defineret på baggrund af de oplysninger, der forefindes i Danmarks Statistiks registre, og drejer sig – ud over køn, alder og kohorte, som allerede er blevet omtalt ovenfor – om:

- Alder ved indvandring til Danmark
- Oprindelsesland
- Forældres uddannelsesniveau og arbejdsmarkedsstatus
- Familiebaggrund (antal søskende, enlig forælder)

Ved at estimere sandsynligheden for, at en person gifter sig på baggrund af disse karakteristika, er det muligt at beregne effekten af 24-års-reglen mv. under hensyntagen til såvel alder som ovennævnte betydelige forskelle i baggrund og traditioner, jf. gennemgangen af beregningsmetoden i afsnit 3. Resultatet af disse beregninger for kvinder er vist i TABEL 4.1. I forhold til en læsning af tabellen skal det bemærkes, at den aldersmæssige afgrænsning til alene at betragte de unge mellem 18 og 23 år samt den lange observationsperiode betyder, at vi betragter forskellige populationer henholdsvis før og efter reformerne. Mens det (jf. ovenfor) er oplagt, at den betragtede ændring ikke alene kan tilskrives tilknytningskravet og 24-års-reglen, er der således ikke overlap mellem de to grupper.

Af tabellen ses det, at før reformerne var 28 pct. af kvinder med indvandrerbaggrund mellem 18 og 23 år gift. Efter reformerne i 2000 og 2002 er denne andel faldet til knap 11 pct. Imidlertid skyldes en del af denne ændring de bagvedliggende faktorer, hvorfor det kun er et fald på 11,2 pct.point, der kan tilskrives reformerne, hvoraf de 7,3 pct.point kan tilskrives perioden efter 24-års-reglens indførelse og den tilhørende stramning af tilknytningskravet.

TABEL 4.1 ANDELEN AF 18-23-ÅRIGE KVINDER MED INDVANDRER-BAGGRUND, DER ER GIFT, PCT.

	Før reform	Efter reform	Samlet ændring	Samlet reform-effekt	Heraf 2002-effekt
Tyrkiet	46,3	23,1	23,2	16,7	14,1
Gr. 1 (ml. høj)	25,3	9,8	15,5	13,2	7,9
Gr. 2 (lav)	12,4	4,2	8,2	4,9	3,8
I alt	28,0	10,8	17,2	11,2	7,3

Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3. Gr. 1 består af statsløse, personer fra det tidl. Jugoslavien (ekskl. Slovenien), Marokko, Indien, Irak, Libanon og Pakistan. Gr. 2 består af personer fra øvrige ikke-vestlige lande.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Ser man på undergrupperne, så er det tydeligt, at den absolutte effekt har været størst blandt unge med tyrkisk baggrund. Andelen af de unge kvinder i denne gruppe, der var gift, faldt i løbet af den betragtede reformperiode fra 46 pct. til 23 pct., og heraf kan de 16,7 pct.point tilskrives reformerne.

Endelig viser TABEL 4.1, at der er stor forskel på, hvor meget unge med forskellig etnisk baggrund gifter sig, inden de fylder 24 år. Følgelig er der også en stor forskel på, hvor meget indførelsen af 24-årsreglen og stramningen af tilknytningskravet har betydet for disse ægteskabsmønstre, selvom det er tydeligt, at tendensen til tidlige giftermål er faldet for kvinderne uanset deres oprindelsesland.

Ændringerne fra 2000 og 2002 har også haft en effekt på mændenes ægteskabsmønstre, jf. TABEL 4.2. Andelen af unge mænd med indvandrerbaggrund mellem 18 og 23 år, der er gift, er således faldet fra 12 pct. før reformerne til 3 pct. efter reformerne. Som det også blev illustreret ovenfor, skyldes en del af denne effekt imidlertid andre faktorer, hvorfor kun 4,6 pct.point af faldet er en direkte effekt af reformerne.

TABEL 4.2 ANDELEN AF 18-23-ÅRIGE MÆND MED INDVANDRERBAGGRUND, DER ER GIFT, PCT.

	Før reform	Efter reform	Samlet ændring	Samlet reform-effekt	Heraf 2002-effekt
Tyrkiet	25,8	7,5	18,3	11,1	5,2
Gr. 1 (ml. høj)	8,0	2,0	6,0	4,6	4,5
Gr. 2 (lav)	3,7	1,1	2,5	-	-
I alt	12,2	2,9	9,3	4,6	3,4

Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3. Gr. 1 består af statsløse, personer fra det tidl. Jugoslavien (ekskl. Slovenien), Marokko, Indien, Irak, Libanon og Pakistan. Gr. 2 består af personer fra øvrige ikke-vestlige lande.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Generelt ses det, at mændene i gennemsnit er ældre end kvinderne, når de gifter sig, idet andelen i tabellen for alle tre etniske grupper er mindre end de tilsvarende for kvinder ovenfor.

Blandt mænd er der som for kvinderne stor forskel på, hvor stor tendensen til tidlige giftermål er, når man ser på etnisk baggrund. Således er der flest unge indvandrer-mænd med tyrkisk baggrund, der er gifte som 24-årige, mens der er færrest fra de øvrige ikke-vestlige lande.

TABEL 4.3 SAMLET EFFEKT AF REFORMERNE

	Før reform	Efter reform	Samlet ændring	Samlet reform-effekt	Heraf 2002-effekt
Kvinder, i alt	28,0	10,8	17,2	11,2	7,3
Mænd, i alt	12,2	2,9	9,3	4,6	3,4
I alt	19,5	6,7	12,9	7,7	5,3

Anm.: Populationen er ikke-vestlige efterkommere og indvandrere, der er kommet til Danmark, før de fyldte 15 og som har opholdt sig minimum to år i Danmark, jf. afsnit 3. Gr. 1 består af statsløse, personer fra det tidl. Jugoslavien (ekskl. Slovenien), Marokko, Indien, Irak, Libanon og Pakistan. Gr. 2 består af personer fra øvrige ikke-vestlige lande.

Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Betragter man den samlede effekt af tilknytningskravet og 24-års-reglen, kan det konstateres, at i alt 7,7 pct.point færre af de 18-23-årige er gift som en følge af reformerne, jf. TABEL 4.3. Samlet set er der sket et fald på 12,9 pct.point i andelen, der er gift. Reformerne kan dermed forklare ca. 60 pct. af det samlede fald i antallet af giftermål blandt unge indvandrere, hvoraf ca. 40 pct. kan tilskrives perioden efter 2002-reformens indførelse.

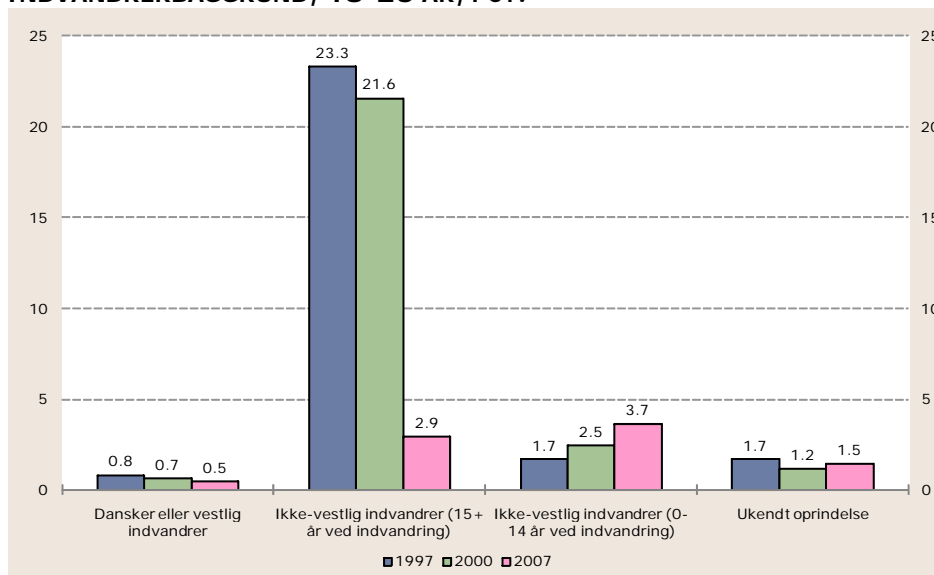
Resultaterne i dette afsnit viser således, at indførelsen af tilknytningskravet og 24-års-reglen har haft en kraftig indvirkning på ægteskabsfrekvensen for unge med indvandrerbaggrund.

5 Hvem gifter indvandrerne sig med?

Dette korte afsnit belyser den etniske oprindelse for de personer, som herboende unge med indvandrerbaggrund gifter sig med. Tallene præsenteres for år, der dækker såvel før som under og efter reformen i 2000, hvor tilknytningskravet blev indført.

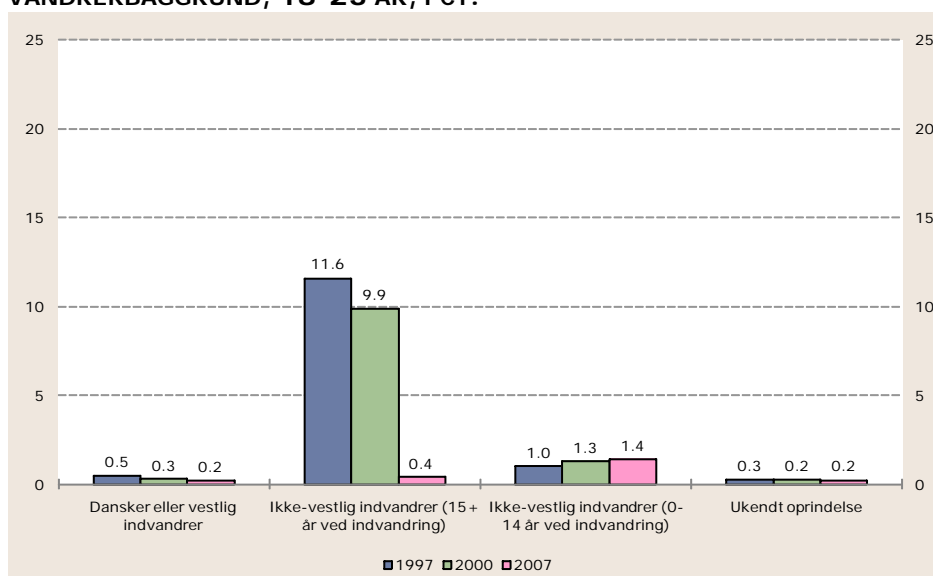
FIGUR 7 viser den etniske oprindelse for ægtefællerne til 18-23-årige kvinder med indvandrerbaggrund i 1997, 2000 og 2007. Det bør bemærkes, at tallene i FIGUR 7 og den efterfølgende figur kun indbefatter de indvandrere, der er gift, hvorfor den samlede andel ikke summer til 100 pct., men er faldende over tid, jf. afsnit 4. For kvinder er der sket et betydeligt skift, idet andelen af unge kvinder med indvandrerbaggrund, der er gift med en ikke-vestlig indvandrer, der er indvandret efter det fyldte 15. år, er faldet voldsomt. Hvor den i 1997 var 23 pct., var den i 2007 kun 3 pct. Andelene, der er gift med en person af vestlig eller ukendt oprindelse, er stort set konstant over perioden, mens andelen, der er gift med en indvandrer, der er indvandret som barn, stiger en smule, fra 2 til 4 pct.

FIGUR 7 OPRINDELSESINDELING FOR ÆGTEFÆLLER TIL KVINDER MED INDVANDRERBAGGRUND, 18-23 ÅR, PCT.

Anm.: Kun personer, der er gift, medregnes i figuren, hvorfor tallene ikke summer til 100 pct.
Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

FIGUR 8 OPRINDELSESINDELING FOR ÆGTEFÆLLER TIL MÆND MED INDVANDRERBAGGRUND, 18-23 ÅR, PCT.

Anm.: Kun personer, der er gift, medregnes i figuren, hvorfor tallene ikke summer til 100 pct.
 Kilde: Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

FIGUR 8 viser de tilsvarende tal for unge mænd med indvandrerbaggrund mellem 18 og 23 år. Det kvalitative billede er praktisk talt det samme som for kvinder, men den kvantitative udvikling er naturligvis præget af, at mændenes samlede ægteskabsfrekvens er mindre end kvindernes.

Når man ser på udviklingen over de tre tidspunkter, der vises i figurerne, er det tydeligt, at der skete en vis ændring allerede fra 1997 til 2000, men at ændringen fra 2000 til 2007 var betydeligt større. Dette gælder både for mænd og kvinder.

Samlet set indikerer de to figurer, at der er sket et betydeligt skift i de unges ægteskabsmønster. Dette skift har først og fremmest indebåret, at ikke nær så mange af de 18-23-årige bliver gift, og kun i mindre omfang er der sket en ændring i retning af flere ægteskaber med personer, som er vokset op i Danmark. Det er for tidligt at sige, om den observerede ændring senere vil blive efterfulgt af en tilsvarende ændring med modsat fortegn, når personerne bliver ældre, således at selve mønsteret ender med at være mere eller mindre uændret.

6 Sammenligning med Sverige

Dette afsnit indeholder en sammenligning af ægteskabsfrekvenserne blandt unge med indvandrerbaggrund for Danmark og Sverige for yderligere at belyse, hvorvidt de ændringer, der har været blandt danske unge med indvandrerbaggrund, kan siges at være et resultat af de ændrede danske regler, herunder især 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet.

6.1. Regler for familiesammenføring i Sverige

Der er både betydelige ligheder og betydelige forskelle mellem Danmark og Sverige, som gør det interessant at sammenligne udviklingen i ægteskabsfrekvenser og -mønstre blandt personer med indvandrerbaggrund i de to lande.

I forhold til de ydre rammer for integration og påvirkning af personer med indvandrerbaggrund ligner Danmark og Sverige hinanden på en række væsentlige punkter med hensyn til levefod og samfundsmodel. Begge lande tilbyder universel, gratis sundhed og uddannelse, og begge lande har opbygget sociale sikringssystemer og pensioner til alle borgere. Dertil kommer en række kulturelle, sociale og økonomiske ligheder. Der er naturligvis også forskelle, men i hovedtræk – og ikke mindst i forhold til andre lande – har de svenske betingelser for såvel tiltrækning som integration af personer med indvandrerbaggrund været nogenlunde som i Danmark.

I forhold til den konkrete regulering af indvandring og ikke mindst i forhold til de krav, der stilles til de allerede indvandrede, er der derimod store og væsentlige forskelle mellem Danmark og Sverige. I henhold til de svenske regler kan familiesammenføring mellem borgere i Sverige og ægtefæller bosat i udlandet finde sted:

- Uanset ægtefællernes alder (så længe begge ægtefæller er over 18 år).

- Uden krav til den i Sverige bosiddende ægtefælles indkomst¹³, det er – som det anføres på migrationsverkets hjemmeside¹⁴ - relationen mellem ægtefællerne og ikke lønnen, der er det vigtigste.¹⁵
- Uden krav om at den tilrejsende ægtefælle skal gennemgå et sprog- og/eller integrationskursus. Sprogundervisning er gratis og tilbydes alle, men er ikke et krav.

Tilladelse til familiesammenføring beror således alene på den vurdering af relationen mellem de to ægtefæller, der finder sted på de svenske ambassader og konsulater efter indgivelse af ansøgning. Der skelnes i den forbindelse ikke mellem lovformeligt gifte, registrerede partnerskaber eller samboende, ligesom par, der planlægger at gifte sig/flytte sammen, også kan indgive ansøgning om familiesammenføring.

Såfremt tilladelse til familiesammenføring opnås, vil den tilflyttende ægtefælle ved tildeling af CPR nummer ("folkbokføring") opnå samme sociale og økonomiske rettigheder som svenske statsborgere. Såfremt ægteparret har boet sammen i mere end to år uden for Sverige, tildeles den ikke-svenske ægtefælle som oftest permanent opholdstilladelse ved indrejse (www.migrationsverket.se). Har ægteparret boet sammen i mindre end to år, eller hvis det vurderes, at deres forhold endnu ikke er tilstrækkeligt etableret, gives opholdstilladelsen for et år ad gangen i de første to år i Sverige. Herefter tildeles den tilflyttede ægtefælle typisk permanent opholdstilladelse.

Der er, som det fremgår, betydelige forskelle mellem de danske og de svenske indvandrings- og integrationsregler, herunder især reglerne for familiesammenføring, som de er gældende i dag. Imidlertid er dette i høj grad et resultat af, at de danske regler er blevet strammet i perioden siden 2000, hvor først tilknytningskravet og siden også 24-

¹³ Sverige har tidligere stillet enkelte krav til den i Sverige bosiddende ægtefælles indkomst, men disse faldt bort i 2004.

¹⁴ Se www.migrationsverket.se

¹⁵ Eneste undtagelse er, hvis en borger fra et andet EU-land (samt dennes eventuelle ægtefælle) ansøger om svensk ophold, og denne person står uden for arbejdsmarkedet (eksempelvis pga. pension). I dette tilfælde skal personen godtgøre, at vedkommende kan forsørge sig selv og ægtefællen. Det er vigtigt at bemærke, at svenske statsborgere ikke opfattes som EU-borgere i denne sammenhæng.

års-reglen har medført, at det er blevet betydeligt sværere at opnå familiesammenføring. Selvom de danske og de svenske regler før 2000 ikke var identiske, er det rimeligt at sige, at der nogenlunde var tale om lige vilkår for sammenføring af ægtefæller.

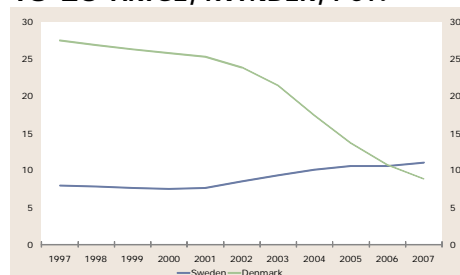
Disse faktorer – sammenholdt med førnævnte store ligheder i de ydre rammer for integration og påvirkning i øvrigt – gør det interessant at sammenligne udviklingen i ægteskabsfrekvenser for unge med ikke-vestlig indvandrerbaggrund i de to lande over de sidste godt 10 år.

6.2. Udviklingen i indvandreres ægteskabsfrekvens i Danmark og Sverige

I det efterfølgende præsenteres ægteskabsfrekvenserne for unge med indvandrerbaggrund i Danmark og Sverige. Tallene er så vidt muligt sammenlignelige på tværs af de to lande, idet data for Sverige baserer sig på en særkørsel hos det svenske Statistiska Centralbyrå, som Rockwool Fondens Forskningsenhed har fået udført, og hvor populationen er udvalgt på baggrund af de samme afgrænsninger, som det er tilfældet for den danske population, jf. afsnit 3.

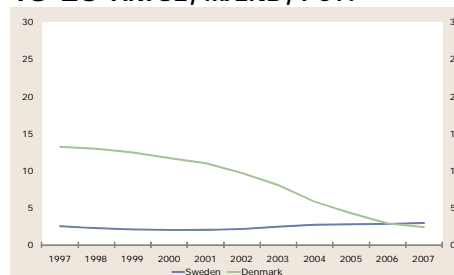
Den overordnede udvikling i ægteskabsfrekvensen for unge mænd og kvinder med indvandrerbaggrund fra Sverige og Danmark fremgår af FIGUR 9 og FIGUR 10.

FIGUR 9 ANDELEN, DER ER GIFT, 18-23-ÅRIGE, KVINDER, PCT.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrå og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

FIGUR 10 ANDELEN, DER ER GIFT, 18-23-ÅRIGE, MÆND, PCT.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrå og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Ud fra figurerne er det rimeligt at uddrage især to hovedpointer. For det første var ægteskabsfrekvenserne blandt unge med indvandrerbaggrund i Sverige betydeligt lavere end de tilsvarende blandt unge med indvandrerbaggrund i Danmark, idet kun 2,5 pct. af mændene og 8 pct. af kvinderne var gift i Sverige i 1997. De tilsvarende tal for Danmark var hhv. 13 og 28 pct. Hvis det er korrekt antaget, at reg-

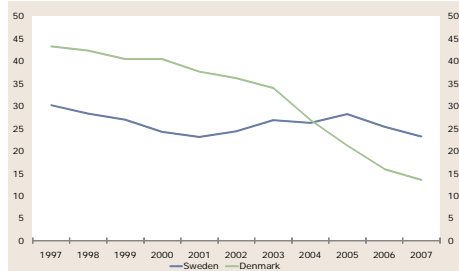
lerne for familiesammenføring i Danmark og Sverige i slutningen af 1990'erne ikke var væsentligt forskellige, må forklaringen på de meget forskellige ægteskabsfrekvenser blandt unge med indvandrerbaggrund i de to lande skulle søges andetsteds. Hvis f.eks. sammensætningen af gruppen af indvandrere er meget anderledes i Sverige end i Danmark, ville det kunne – pga. kulturelle, etniske og aldersmæssige forskelle – betyde, at ægteskabsfrekvensen er anderledes. Endvidere kan forskelle i de dele af integrationspolitikken, der ikke direkte vedrører familiesammenføring, være medvirkende til at forklare forskellen.

For det andet er andelen af gifte i Danmark faldet betydeligt, mens andelen i Sverige er forblevet nogenlunde uændret, sådan at andelen af unge 18-23-årige, der er gift, i slutningen af perioden er lavere i Danmark end i Sverige. Udviklingen har kvalitativt været den samme for begge køn, men kvantitativt har faldet i ægteskabsfrekvensen for mænd været mindre end for kvinder, hvilket har sin baggrund i, at mænd generelt gifter sig senere end kvinder, således at den andel, der er gift, er betydeligt mindre for mænd end for kvinder. Det er en nærliggende tanke, at det betydelige fald i ægteskabsfrekvensen blandt danske unge med indvandrerbaggrund – sammenholdt med den nærmest konstante udvikling i Sverige – skal tilskrives stramningen i de danske regler over perioden, hvilket formodentlig også er tilfældet for en vis del af faldet, jf. afsnit 4.

Sammensætningen af gruppen af unge med indvandrerbaggrund er ikke den samme i Danmark og Sverige. Således var andelen af 18-23-årige indvandrere med tyrkisk baggrund i Sverige kun 3 pct. i 2007. Det tilsvarende tal for Danmark var 23 pct. Både i Danmark og i Sverige faldt andelen, som har tyrkisk baggrund fra 1997 til 2007, men altså fra vidt forskellige niveauer.

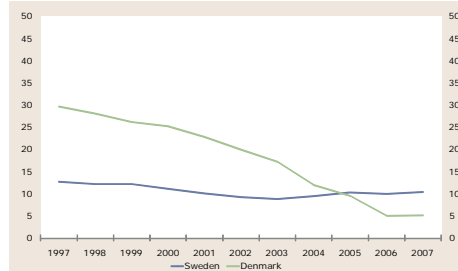
For nærmere at se på, i hvor høj grad forskellene mellem Sverige og Danmark kan skyldes forskelle i den etniske sammensætning af grupperne af unge indvandrere, er der også blevet udregnet ægteskabsfrekvenser separat for unge med bestemt etnisk baggrund i de to lande. Disse tal fremgår af FIGUR 11-FIGUR 14.

FIGUR 11 ANDELEN, DER ER GIFT, 18-23-ÅRIGE, KVINDER MED TYRKISK BAGGRUND, PCT.

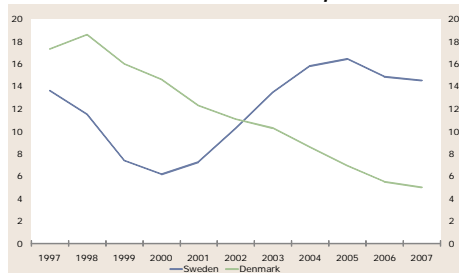
Kilde: Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrån og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

FIGUR 12 ANDELEN, DER ER GIFT, 18-23-ÅRIGE, MÆND MED TYRKISK BAGGRUND, PCT.

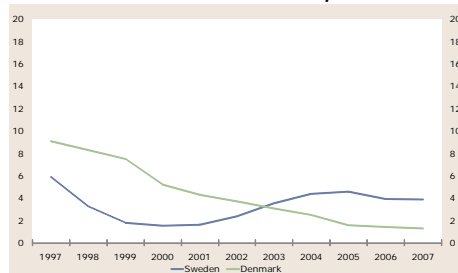
Kilde: Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrån og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

FIGUR 13 ANDELEN, DER ER GIFT, 18-23-ÅRIGE, KVINDER MED EKS-JUGOSLAVISK BAGGRUND, PCT.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrån og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

FIGUR 14 ANDELEN, DER ER GIFT, 18-23-ÅRIGE, MÆND MED EKS-JUGOSLAVISK BAGGRUND, PCT.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrån og Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Som ventet er kurverne for ægteskabsfrekvenser tættere på hinanden for de danske og svenske unge, når der fokuseres på en enkelt etnisk gruppe, f.eks. er forskellen mellem ægteskabsfrekvenserne blandt unge med eks-jugoslavisk baggrund ikke større end ca. 9 pct.point over perioden. Derfor kan noget af forskellen mellem Danmark og Sverige forklares ved, at gruppen af unge indvandrere er forskelligt sammensat i de to lande.

Imidlertid er det påfaldende, at der er så store forskelle mellem de unge i de to lande, som der er. Dette tyder på, at der enten er tale om kulturelle forskelle inden for de etniske grupper eller måske væsentlige forskelle på integrationen i Danmark og Sverige.

7 Konklusion

Der er siden år 2000 indført en række betydelige stramninger i reglerne for familiesammenføring til Danmark. Først blev tilknytningskravet indført pr. 31. maj 2000. Siden fulgte nok en stramning pr. 1. juli 2002, hvor 24-års-reglen blev indført og tilknytningskravet strammet, ligesom der blev stillet ekstra krav til den herboendes økonomi og boligforhold. Siden 24-års-reglens indførelse har den været blandt de mest omdiskuterede elementer af VK-regeringens udlændingepolitik. Debatten har især fokuseret på de menneskeretslige dimensioner af reglen og eventuelle brud på sådanne, samt på om reglen har haft en effekt på henholdsvis antallet af tvangsægteskaber og antallet af familiesammenføringer.

Denne analyse belyser alene det sidstnævnte spørgsmål vedrørende den effekt tilknytningskravet, 24-års-reglen og de øvrige stramninger i 2000 og 2002 har haft på ægteskabsfrekvensen blandt unge med ikke-vestlig indvandrerbaggrund. Idet analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik, er det ikke muligt at udtale sig om, hvorvidt 24-års-reglen har haft en effekt på antallet af tvangsægteskaber, idet dette ville kræve en særskilt og potentielt meget vanskelig indsamling af data.

En analyse af effekten af tilknytningskravet og 24-års-reglen er interessant, fordi den dels kan vise, om 24-års-reglen mv. har haft den fra politisk hold ønskede effekt i forhold til én af de to centrale målsætninger, dels fordi ægteskabsmønstre har vist sig at have indflydelse på den chance, som unge med indvandrerbaggrund har for at gennemføre en uddannelse, begå sig på det danske arbejdsmarked og i det hele taget blive integreret i det danske samfund.

I forhold til tidligere analyser af effekten af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet adskiller denne analyse sig ved at:

- Dække en længere periode, hvilket muliggør en bedre og mere detaljeret kortlægning af reglens konsekvenser for de enkelte aldersgrupper
- Tage højde for de allerede igangværende, bagvedliggende, ændringer i ægteskabsmønstre samt de betydelige forskelle, der findes på tværs af oprindelseslandene for de herboende indvandrere.

En nærmere analyse af ægteskabsfrekvensen blandt unge med indvandrerbaggrund afdækker således, at der allerede inden indførelsen af tilknytningskravet og 24-års-reglen var tendens til, at en stadig lavere andel af unge med indvandrerbaggrund blev gift. Denne tendens kan skyldes sammensætningseffekter i forhold til indvandrernes oprindelsesland og/eller en gradvis tilpasning til og assimilering af danske sædvaner og skikke med hensyn til giftermål.

Når det antages, at denne tendens fortsætter uanset indførelsen af 24-års-reglen, og der derudover tages hensyn til alders- og kohorteffekter, finder man følgende effekter af 24-års-reglen mv.:

- I alt bliver 8 pct.point færre af de 18-23-årige unge med indvandrerbaggrund gift som følge af reformen. Samlet set er der sket et fald på 13 pct.point i andelen fra 1997 til 2007, der er gift, hvorfor tilknytningskravet og 24-års-reglen forklarer ca. 60 pct. af det samlede fald i antallet af giftermål blandt unge indvandrere, hvoraf 40 pct. kan tilskrives perioden efter stramningen af tilknytningskravet og 24-års-reglens indførelse.
- Effekten af 24-års-reglen er størst blandt kvinder med indvandrerbaggrund, idet andelen af 18-23-årige kvinder, der er gift, er faldet fra 28 pct. før reformen til knap 11 pct. i 2007. Det er imidlertid alene de 11 pct.point af dette fald, der kan tilskrives reformerne – den resterende del af faldet må tilskrives andre bagvedliggende faktorer.
- Selvom unge mænd med indvandrerbaggrund i gennemsnit bliver gift senere end kvinderne, har reformen også haft en effekt blandt mændene. Således kan knap 5 pct.point af faldet fra 12 pct. gifte før reformerne til 3 pct. efter reformen tilskrives 24-års-reglen.
- Endelig viser analysen, at oprindelsesland spiller en stor rolle i forhold til ægteskabsmønstre, hvor især unge med tyrkisk baggrund skiller sig ud. Dels fordi de før indførelsen af 24-års-reglen og stramningen af tilknytningskravet havde en stor sandsynlighed for at blive gift, inden de fyldte 24 år, dels fordi de oplevede et stort fald som følge af reformen.

Det synes således klart, at tilknytningskravet og 24-års-reglen mv. har haft en betydelig effekt. Det er dog også klart, at selv uden reformerne ville en række sammensætningseffekter og/eller den bagvedliggende tilnærmelse imod mere "danske" ægteskabsfrekvenser

betyde, at de unge indvandreres og efterkommeres giftehyppighed ville være faldet.

Hvad angår sammenligningen med Sverige, finder vi, at ægteskabsfrekvenserne (og udviklingen i disse) for unge med indvandrerbaggrund i de to lande har været meget forskellige over perioden 1997-2007.

I starten af perioden, hvor familiesammenføringsreglerne i de to lande ikke var meget forskellige, var andelen af 18-23-årige unge med indvandrerbaggrund, der var gift, betydeligt højere i Danmark end i Sverige. Dette gælder endda, selvom der ses på unge med samme etniske baggrund.

Henover perioden sker der imidlertid et betydeligt skift i ægteskabsfrekvensen hos danske unge med indvandrerbaggrund, således at situationen i 2007 er den, at der nu er færre gifte 18-23-årige i Danmark end i Sverige. Også denne udvikling har fundet sted på tværs af etniske grupper.

Samlet set tyder denne udvikling på, at stramningen i de danske regler for familiesammenføring, herunder indførslen af 24-års-reglen, har haft en betydelig effekt på ægteskabsfrekvensen blandt unge med indvandrerbaggrund i Danmark.

Litteratur

Andersen, TH og Pedersen, MM (2003) Ægteskabsmønstre før og efter stramningerne af udlændingeloven, *Samfundsøkonomen* nr. 8, december 2003.

CESCR (2004) *Concluding observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Denmark*, UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), Genève.

Christensen, LB m.fl. (2006) *Udlændingeret*, Jurist og Økonomforbundets Forlag.

Europarådet (2004) *Commissioner for Human Rights, report by Mr. Alvaro Gil-Robles, Commissioner for Human Rights, on his visit to Denmark, 13-16 April 2004*, Europarådet, Strasbourg.

Hilstrøm, C og Dahlgaard, M (2007) *Indvandrepiger tvangsgiftes stadig i hjemlandet*, Berlingske Tidende, 23. juni 2007.

Institut for Menneskerettigheder (2004) *Ægtefællesammenføring i Danmark*, IMR Udredning nr. 1, 2004.

Institut for Menneskerettigheder (2005) *Notat vedrørende Integrationsministeriets notat af 14. januar 2005 om Institut for Menneskerettigheders udredning nr. 1, 2004: Ægtefællesammenføring i Danmark*, IMR, 2005.

Jakobsen, V og Smith, N (2006) The educational attainment of the children of the Danish »guest worker« immigrants, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, side 18-42.

Krüger Andreasen, M og Muxoll Wiberg, C (2003) Den nye udlændige- og integrationslovgivning under VK-regeringen, *Samfundsøkonomen* nr. 8, december 2003.

Kærgård, N (2009) EU og indvandrer-politikken, *Samfundsøkonomen* nr. 1, Marts 2009.

Nielsen, HF (2006) *Fogh: 24-års-reglen er en kanonsucces*, Politiken 24. oktober, 2006.

Nilas, C (2009) Ny indvandring – nye udfordringer, *Samfundsøkonomen* nr. 1, marts 2009.

Pedersen, S (2000) Indvandrernes demografiske forhold, i G. Viby Mogensen og P.Chr. Matthiessen (eds.) *Integration i Danmark omkring Årtusindskiftet*, Rockwool Fondens Forskningsenhed, Aarhus Universitetsforlag

Skyt Nielsen H; Smith, N og Celikaksoy, A (2007) *The effect of marriage on education of immigrants: Evidence from a policy reform restricting spouse import*, Forschungsinsitut zur Zukunft der Arbeit, IZA Discussion Paper No. 2899.

Stenild, K og Martens, A (2009) Integrationspolitikens historie og den integrationspolitiske dagsorden, *Samfundsøkonomen* nr. 1, marts 2009.

Vestergaard, F (2008) Velfærdsstatens akilleshæl, *Weekendavisen*, 26. september 2008.